

Drepturile și libertățile fundamentale în contextul implementării metodologiei privind investigarea infracțiunilor de corupție

Respecting fundamental rights and freedoms in the context of implementing the methodology for investigation of corruption offenses

Mihail Gorincioi¹

Rezumat: Jurisprudența în materie penală stabilește o viziune destul de largă asupra aspectelor referitoare la dimensiunea fenomenului de corupție, precum și cu privire la mijloacele de urmărire penală. Unii practicieni anticorupție au susținut că principiile drepturilor omului constituie obstacole în calea aplicării legii anticorupție. În contradictoriu, majoritatea mișcărilor pentru drepturile omului au susținut că anumite practici anticorupție amenință principiile drepturilor omului în contextul luptei împotriva corupției. Deși există perspective destul de exagerate privind existența unor tensiuni dintre drepturile omului și metodologia de investigare a infracțiunilor de corupție, la baza discuției, trebuie să prevaleze argumentele aplicării legii. Unele “dezavantaje” cu care se confruntă organele judiciare în lupta împotriva corupției, sub aspect criminalistic, referitoare la funcțiile de investigare a infracțiunilor de corupție prin acumularea și descoperirea probelor, pun în poziții diametral opuse scopul descoperirii infracțiunilor de corupție și investigarea criminalistică a acestora cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Colectarea și descoperirea probelor transformă misiunea organelor de urmărire penală într-un process complex, bazat pe principii rigide, avansate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și promovate de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Acknowledgment: „Această lucrare a fost finanțată din contractul POCU380/6/13/123990, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020.”

Cuvinte-cheie: Infracțiuni de corupție, colectarea probelor, drepturile și libertățile fundamentale, garanții procesuale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

¹ Doctorand, Școala Doctorală a Facultății de Drept a Universității din Craiova, email: gorincioi.md@gmail.com. Precizarea autorului: Ideile prezentate în acest articol reprezintă câteva concluzii rezultate în urma cercetării doctorale.

Abstract: The criminal jurisprudence provides a broad view of the issues related to the scale of the corruption phenomenon, as well as on the means of criminal prosecution. Some anti-corruption practitioners have argued that human rights principles are obstacles to the application of anti-corruption law. On the contrary, most human rights movements leaders have argued that certain anti-corruption practices threaten human rights principles in the context of the fight against corruption. Although there are exaggerated perspectives on the existence of tensions between the protection of human rights and the methodology of investigating corruption offenses, the arguments for law enforcement must prevail. Some “disadvantages” faced by criminal bodies in the fight against corruption, from a forensic point of view, related to the functions of investigating corruption offenses by accumulating and uncovering evidence, place the purpose of detecting corruption offenses and their forensic investigation by respecting fundamental human rights and freedoms on two completely different ends. The collection and discovery of evidence transform mission of criminal bodies into a complex process based on rigid principles, advanced by the European Convention on Human Rights and promoted by the jurisprudence of the European Court of Human Rights.

Acknowledgment: „This work was supported by the grant POCU380/6/13/123990, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Capital 2014 – 2020.”

Keywords: Corruption offenses, collection of evidence, fundamental rights and freedoms, procedural guarantees, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights.

1. Introducere

Drepturile și libertățile omului au fost cercetate de-a lungul timpului atât din punct de vedere juridic cât și social, administrativ dar și economic. Vom sublinia faptul că respectarea drepturilor și libertăților omului reprezintă o obligație a statului care este reglementată constituțional și oferă tuturor subiecților un minim de garanții indiferent de cetățenie, rasă, etnie, religie, apartenență politică, gen etc. Studiul amănunțit al libertăților fundamentale a generat practici și abordări destul de diligente din partea statelor întru garantarea și respectarea acestora dar și întru prevenirea unor fenomene de ordin juridic care atentează la restrângerea drepturilor. Cauzele care generează efecte distrugătoare ale drepturilor și libertăților fundamentale pot fi preponderent de ordin juridic, dar cu siguranță efectele acestor cauze se răsfrâng asupra tuturor domeniilor sociale dar și economice.

Drepturile și libertățile omului pot fi privite ca niște privilegii de care se bucură subiectul de drept, privilegii care sunt indispensabile naturii umane și fără de care omul nu se poate bucura de caracteristicile vieții sale. Înserarea acestor drepturi în texte legale constituționale dar și în alte legi speciale, conferă acestor drepturi statutul de drepturi fundamentale². Acest lucru relevă o obligație imperativă a tuturor autorităților care veghează asupra proceselor legislative să pună toate obiectivele legislative în concordanță cu respectarea drepturilor și

² C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol.1 Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București, 2005, p. 14.

libertăților fundamentale. Aceeași obligație, într-o societate bazată pe principiile statului de drept, ar trebui să o aibă și actorii care contribuie nemijlocit la punerea în aplicare a legii. Orice derogare substanțială, fără motive ghidate de anumite situații excepționale de restrângere a drepturilor, ar trebuie să fie interzisă.

Configurația intersecției dintre corupție și drepturile omului ar putea fi caracterizată de două direcții juridico-practice: în primă instanță, aceste două noțiuni ar putea coexista când vorbim de efectele negative ale corupției asupra lezării drepturilor omului; iar a doua perspectivă ar prezenta unele ipostaze de interferență a acestor noțiuni prin prisma analizei aspectelor privind restrângerea drepturilor persoanei care este pusă sub acuzare în cauzele de corupție. Deși reprezintă două direcții diametral opuse sub aspectul esenței juridice, acestea, pe alocuri, ar trebui analizate cumulativ. Tendințele jurisprudențiale ale majorității statelor în lupta împotriva corupției sunt determinate de punerea intereselor statului în fața intereselor individului, or, vom concluziona mai târziu că asemenea abordare nu poate avea loc într-un stat de drept.

2. Aspecte problematice privind investigarea unor cauze de corupție

2.1. Considerații generale

"Protecția persoanei și a libertăților fundamentale reprezintă unul din principalele obiective ale legii penale. Acest obiectiv este plăzmuit de fixarea unui cadru larg și variat de incriminări, pe baza cărora se instituie răspunderea penală. Faptele ilicite prin care se aduce o atingere drepturilor și intereselor persoanei sunt reglementate de legislația penală și atrag după sine răspunderea penală"³.

Deși scopul principal al legii penale se materializează prin ocrotirea drepturilor și libertăților fundamentale, mijloacele procesuale de investigare, documentare chiar și de judecare trebuie aliniate într-o măsură concordantă cu respectarea celorlalte drepturi care nu fac obiectul unei cauze pendinte.

Investigarea infracțiunilor de corupție comportă mai multe provocări procedurale. Deseori, interesul și scopul argumentat de consecințele devastatoare ale corupției, impun administrarea unor practici abuzive în raport cu persoanele suspectate de săvârșirea unor infracțiuni de corupție. Lipsa argumentării unor măsuri procesuale sub aspectul proporționalității reprezintă una din provocări. Autorizarea percheziției, fără argumentarea detaliată a necesității și oportunității prezentei măsuri în raport cu detaliile cauzei penale aflate în proces, reprezintă o altă sfidare a problematicii legate de investigarea infracțiunilor de corupție. O latură, destul de problematică, care gradual, la nivel legislativ, statele încearcă să o reglementeze tot mai cuprinzător se referă la interceptarea convorbirilor telefonice. În sfârșit, putem conchide cu exactitate că aspectele problematicii investigării infracțiunilor de corupție, sunt necesar a fi cercetate în continuare pentru a evidenția strânsa legătură dintre specificul infracțiunilor de corupție, consecințele acestora și modalitățile de restrângere a drepturilor persoanelor asupra cărora

³ O. Predescu, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului – implicațiile ei asupra dreptului penal român*, Editura Lumina Lex, București, 1998, pp. 45-46.

planează suspiciuni rezonabile sau nerezonabile referitoare la săvârșirea unor infracțiuni de corupție.

2.2. Proporționalitatea unor măsuri procesuale

În vederea garantării drepturilor și libertăților persoanei, orice măsură procesuală trebuie să fie aplicată proporțional cu anumite criterii legate de gravitatea infracțiunii dar și de iminența unor factori de natură să anticipateze unele suspiciuni rezonabile.

În cauzele de corupție, analiza proporționalității comportă mai multe direcții. În primul rând proporționalitatea unor măsuri procesuale poate fi afectată de caracterul infracțiunilor de corupție și anume de faptul că acestea sunt foarte dificil de investigat, de aceea majoritatea statelor reușesc să înregistreze cele mai multe condamnări pe cauze de corupție în situația constatării infracțiunilor flagrante. Specificul infracțiunilor de corupție, într-un mod cât se poate de iluzoriu impune autoritățile să omită studiul proporționalității atunci când consumt asupra autorizării unor măsuri procesuale.

În vederea evidențierii substanțiale a legăturii dintre investigarea infracțiunilor de corupție și respectarea principiului proporționalității, se impune o explicitare doctrinară a principiului. Așadar, „proportionalitatea este un principiu fundamental al dreptului consacrat explicit sau dedus din reglementări constituționale, legislative și ale instrumentelor juridice internaționale, bazat pe valorile dreptului rațional, ale justiției și echității și care exprimă existența unui raport echilibrat sau adecvat, între acțiuni, situații, fenomene precum și limitarea măsurilor dispuse de autoritățile statale la ceea ce este necesar pentru atingerea unui scop legitim, în acest fel fiind garantate drepturile și libertățile fundamentale, și evitat abuzul de drept”⁴. În această ordine de idei, vom opina asupra importanței examinării existenței unui raport echilibrat dintre limitarea sau restrângerea unor drepturi dispuse de autoritățile judiciare în lupta cu corupția și atingerea unui scop legitim. Accentul în această ecuație juridică, trebuie neapărat trasat pe garantarea drepturilor și libertăților fundamentale, deoarece scopul aparent legitim al unor măsuri procesuale nu va putea fi justificat dacă măsurile vor depăși interesele individului, chiar dacă interesul general îl justifică.

2.3. Percheziția în cauzele penale de corupție

Deseori în cauzele de corupție, unele instrumente procedurale sunt aplicate abuziv și neîntemeiat de către organele judiciare. Percheziția este unul din mijloacele juridice care poate fi încuviințat de magistrați în vederea obținerii unor probe concludente și menite să contribuie la condamnarea persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de corupție. Problematica implementării unei proceduri care încuviințează o percheziție bazată pe respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului se raportează la proporționalitatea acestei măsuri dar și la existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. În

⁴ M. Andreeșcu, *Bazele filozofice ale principiului proporționalității*, Pandectele Romane 8, 2012.

cauzele de corupție, ardoarea necesității de condamnare a persoanelor asupra cărora planează suspiciuni rezonabile de săvârșirea unor infracțiuni, a atins în ultimele decenii cote maxime. Deși, iluzoriu, acest aspect comportă o specificitate de ordin social, vom considera că tocmai această caracteristică întărește ideea conform căreia, în cauzele de corupție suntem în prezența unei strânse confruntări între latura penală a infracțiunii și latura socială, comunitară sau chiar dogmatică.

Presiunea socială asupra necesității fortificării luptei împotriva corupției poate crea anumite premise de autorizare a percheziției, fără a se analiza suficient gradul de pertinitate a probelor care întăresc sau nu suspiciunea rezonabilă. Proporționalitatea acestei măsuri trebuie analizată foarte diligent, deoarece, în acest caz suntem în prezența autorizării unei măsuri procesuale care presupune restrângerea unui drept, ex: dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței, în vederea aflării adevărului care ar curma încălcarea altor drepturi cauzate de corupție. Cert este că interesul general¹⁵ al prevenirii infracțiunilor de corupție și sancționării tuturor celor vinovați de săvârșirea acestor infracțiuni, nu trebuie să prevaleze sub nici o formă față de interesul individual al subiectului ca titular de drepturi și obligațiuni.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Lisovaia contra Republicii Moldova⁶ pronunțată la data de 16 ianuarie 2018, a subliniat faptul că necesitatea ingerinței în dreptul reclamantei la respectarea domiciliului său nu a fost pe de plin argumentată. Curtea a notat că încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea efectuării percheziției reiteră aproape în totalitate conținutul ordonanței de percheziție emisă de poliție și nu se referează la motivele pentru care se consideră că efectuarea percheziției la domiciliul reclamantei ar permite obținerea anumitor probe. Prin urmare, Curtea a considerat că autoritățile naționale nu au oferit motive relevante și suficiente pentru emiterea unei ordonanțe de percheziție și, prin urmare, a constatat încălcarea Articolului 8 din Convenție.

Cauza Mancevschi c. Republicii Moldova, prezintă mai multe reguli importante atunci când se analizează necesitatea autorizării unei ingerințe sub forma încuviințării unei percheziții. Primul aspect, se referă la existența unor provizii legale care să garanteze necesitatea și argumentarea acestei măsuri. Curtea consideră că nerespectarea prevederilor legale poate duce la constatarea faptului că ingerința în drepturile reclamantului nu a fost prevăzută de lege, în sensul articolului 8 CEDO. A doua regulă stabilește particularitățile urmăririi unui scop legitim al ingerinței. Iar a treia configurație se raportează la necesitatea admiterii ingerinței într-o societate democratică. O latură extrem de importantă atunci când se autorizează o percheziție, se referă la argumentarea suficientă a acesteia și a indicării unor direcții concrete care să ducă la atingerea unor scopuri bine definite.

Abordarea generală prin care magistratul acordă ofițerului de urmărire penală o discreție nelimitată de a căuta orice probă aflată la latitudinea sa este în disconcordanță cu rigorile stabilite de Curte. Orice formulare generală și evazivă

⁵ D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice, volumul I - Teoria generală*, Editura C.H. Beck, 2007, p. 334.

⁶ Cauza Lisovaia c. Republicii Moldova, pronunțată la data de 16 ianuarie 2018.

în textul hotărârii de încuviințare a percheziției, comportă o gravitatea imensă mai ales în cazurile când percheziția vizează biroul sau domiciliul avocatului care militează pentru apărarea drepturilor unei persoane într-o cauză pendinte. Astfel, percheziția ar putea duce la găsirea obiectelor și documentelor obținute de către persoana percheziționată în calitatea sa de reprezentant al persoanei acuzate într-un dosar, ceea ce, în mod evident, ar putea avea repercusiuni serioase asupra drepturilor persoanei acuzate garantate de articolul 6 al Convenției. Din acest motiv, înainte ca percheziția la biroul și domiciliul avocatului să fie autorizată, este extrem de necesar să fie luate măsuri riguroase de precauție.

2.4. Interceptarea con vorbirilor telefonice

Con vorbirile telefonice ce intră în noțiunile de „viață privată” și „corespondență” în sensul art. 8 § 1 CEDO, interceptarea lor, memorarea datelor astfel obținute și eventuala lor utilizare în cadrul urmăririi penale îndreptate împotriva reclamantului se analizează drept o "ingerință a unei autorități publice" în exercitarea dreptului garantat de art. 8.⁷

Atunci când se analizează respectarea drepturilor în cazul autorizării măsurii interceptării con vorbirilor telefonice, este imperios necesar a reliefsa anumite particularități reprezentate de: existența unui temei legal al prezentei ingerințe, respectarea cerințelor prevăzute de lege în materia interceptării con vorbirilor telefonice, garanțiiile prevăzute de lege pentru asigurarea gradului minim de protecție impus de preeminența dreptului într-o societate democratică, independența autorităților competente să autorizeze ingerința, existența unui control a priori al autoritaților date de procuror, existența unui control a posteriori al temeinicii interceptării din partea unei autorități independente și imparțiale, prezența garanților referitoare la păstrarea caracterului intact și complet al înregistrărilor și distrugerea acestora, independența autorității care ar fi putut certifica realitatea și fiabilitatea înregistrărilor⁸.

Pentru a putea constata prezența unor garanții minime necesare pentru evitarea și anticiparea abuzurilor din partea autorităților în cazul autorizării unei ingerințe atât de sensibile cum este interceptarea con vorbirilor telefonice, CtEDO consideră necesar și oportun a analiza respectarea măsurilor de protecție pentru a constata că prevederile interne prezintă anumite concordanțe cu gradul minim de protecție cerut de supremăția dreptului într-o societate democratică. În dreptul românesc, prevederile Legii nr. 271/2003 și Legii nr. 356/2006 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală și a unor legi speciale, au venit să ofere o primă reglementare având scopul de a prevedea numeroase garanții în materie de interceptare și transcriere a con vorbirilor, de arhivare a datelor relevante și de distrugere a celor care sunt lipsite de relevanță.

Preponderent în cauzele de corupție, persistă un risc imminent ca măsura interceptării con vorbirilor telefonice să fie făcută cu încălcarea unor rigori stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Dar cel mai grav scenariu referitor la

⁷ Cauza Malone c. Regatului Unit din 2 august 1984, par. 64.

⁸ Cauza Dumitru Popescu c. României, din 26 aprilie 2007, par.61-81.

existența unui eventual abuz în acest sens, îl putem sublinia atunci când interesele generale sunt poziționate superior față de interesul individual.

3. Dreptul la un proces echitabil

3.1. Prezumția de nevinovăție și inversarea sarcinii probei

Tot mai multe legislații adoptă instrumente de inversare a sarcinii probei în cauzele de corupție pentru a consolida eficiența luptei împotriva corupției inclusiv la nivel internațional⁹. Reglementarea infracțiunii de îmbogățire ilicită reprezintă o premisă în acest sens. Alte state, deși nu prevăd expres inversarea sarcinii probei în cauzele de corupție, adoptă totuși la nivel practic unele proceduri care vin să “oblige” suspectul să adopte o strategie de apărare prin prezentarea probelor care îl îndreptățesc. Înțând cont de faptul că *rezumția de nevinovăție reprezintă o garanție fundamentală pentru persoana acuzată în cadrul unui proces penal, în primul rând sarcina probei revine acuzării care trebuie să dovedească vinovăția*,¹⁰ orice tentativă de pasare a responsabilității de a demonstra nevinovăția către partea apărării, reprezintă o încălcare gravă a prezumției de nevinovăție inclusiv în cauzele de corupție.

Ipoteza existenței unor dovezi suficiente de natură să demonstreze vinovăția unei persoane poate genera indirect nașterea unei strategii de apărare care ar veni să ofere un contraprobatoriu pe marginea incriminării care i se impută persoanei. O chestiune proximă se referă la rigiditatea prezumției constituționale privind dobândirea licita a averii. “Referitor la prezumția privind „dobândirea licita a averii,” instanțele românești au fost foarte explicite, subliniind faptul că această prezumție încetează să opereze odată ce există dovezi clare (dovezi suficiente în limbajul CEDO) că bunurile au fost dobândite în mod ilicit. Înalta Curte de Casătie și Justiție a afirmat în mod explicit că dovezile suficiente constituie condiția inversării sarcinii probei”.¹¹

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că prezumția de nevinovăție riscă să fie restrânsă atunci când sarcina probei este transferată de la acuzare la apărare.¹² În această ordine de idei, vom conchide că inversarea sarcinii probei întră garantarea prezumției de nevinovăție în cauzele de corupție, nu doar că nu reprezintă o soluție, ci reprezintă o încălcare flagrantă a principiului procesual reglementat atât de Constituția României, de Codul de Procedură Penală cât și de CEDO.

⁹ Spre exemplu, Codul Penal al Franței conține anumite infracțiuni care permit inversarea sarcinii probelor.

¹⁰ S. Rădulețu, *Libertăți fundamentale*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 2008, pp. 180-181.

¹¹ C. Dănilă, *Corupția și anticorupția în sistemul juridic*, Editura C.H. Beck, București, 2009, p. 134.

¹² Cauza *Telfner c. Austriei*, par. 15, Cauza *John Murray c. Marea Britanie*, par. 54.

3.2. Investigatorii sub acoperire și instigarea la săvârșirea infracțiunilor de corupție. Regulile jurisprudențiale dezvoltate în materie de Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Una din metodele speciale de supraveghere și cercetare folosită abundant la investigarea infracțiunilor de corupție se referă la utilizarea investigatorilor sub acoperire. Prevederile cu caracter general se regăsesc în Codul de procedură penală al României (art. 148). Având în vedere multitudinea de critici aduse reglementării respectivei instituții în redacția Legii nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, textelete de lege referitoare la autorizarea activității investigatorilor sub acoperire în cauzele de corupție, au fost abrogate. Nu a existat o necesitate de reglementare specială a metodei de supraveghere și cercetare în cauzele de corupție, chiar dacă obiectivele naționale de combatere a corupției subzistă. Prin abrogarea acestor prevederi, putem conchide că legiuitorul a restabilit o echitate juridică conform căreia interesele generale nu mai riscă să fie situate deasupra intereselor individuale. Norma generală reglementează autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire doar *dacă măsura este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale*¹³.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit câteva reguli de bază referitoare la oportunitatea aplicării metodei speciale privind utilizarea investigatorilor sub acoperire înglobând aceste reguli în conceptul de entrapment. Acest concept a fost pentru prima dată nuanțat de către Curte în hotărârea din 5 februarie 2008, pronunțată în cauza Romanauskas contra Lituaniei. „Pentru a putea identifica o situație de entrapment și pentru a distinge de utilizarea legală a *investigatorilor sub acoperire*, Curtea a dezvoltat două criterii distincte, unul de natură substanțială, constând în esență în a stabili dacă infracțiunea ar fi fost comisă și fără intervenția autorităților, și unul de natură procedurală, referitor la modul în care instanțele naționale analizează o astfel de apărare a persoanei acuzate. Ca regulă generală, ori de câte ori un reclamant invocă încălcarea art. 6 § 1 ca urmare a provocării din partea autorităților pentru a comite o infracțiune, Curtea aplică ambele criterii pentru a determina dacă este vorba de un caz de entrapment.”¹⁴

Având în vedere contextul specific al unor tehnici de investigare folosite mai ales la combaterea corupției, interesul public nu poate justifica folosirea de probe obținute exclusiv ca rezultat al unor măsuri speciale întreprinse de către poliție, întrucât o astfel de soluție l-ar priva pe inculpat în mod definitiv de dreptul la un proces echitabil ab initio. În mod prioritар, instanțele ar trebui să stabilească dacă infracțiunea ar fi fost comisă fără intervenția autorităților. Astfel, provocarea organelor judiciare intervine când ofițerii implicați nu se limitează la a investiga o activitate criminală într-o manieră complet pasivă, dar exercită asupra inculpatului o influență astfel încât îl determină să comită o infracțiune care în lipsa acestei

¹³ Codul de procedură penală al României, art. 148, alin (1), lit. b).

¹⁴ S. Rădulețu, *Investigatorii sub acoperire și dreptul la un proces echitabil - regulile generale stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Pandectele Române nr. 4/2011.

acțiuni nu ar fi fost comisă, în scopul de a obține probe în susținerea acuzării. Pentru a stabili dacă o investigare a fost în mod esențial pasivă, instanțele vor trebui să examineze motivele operațiunii sub acoperire și atitudinea autorităților care au dus-o la îndeplinire și să stabilească dacă existau suspiciuni obiective că inculpatul a fost anterior implicat în activități criminale sau era predispus să comită infracțiuni.

Elementele cele mai proeminente care trebuie avute în vedere, pentru evitarea entrapmentului se referă la următoarele: reclamantul trebuie să fie împuñerit prin dreptul intern să ridice problema de Entrapment în timpul procesului său, fie prin intermediul unei obiecții, apărării affirmative sau prin altă modalitate¹⁵; instanțele naționale trebuie să efectueze o examinare diligentă a materialului din dosar cu scopul de a exclude probele obținute prin Entrapment¹⁶; obligația îi revine reclamantului să apeleze prima facie la apărare împotriva Entrapment¹⁷; sarcina probei trece apoi la urmărirea penală pentru a contracara acuzațiile sale¹⁸; un standard ridicat de probe este solicitat din partea urmăririi penale pentru a demonstra că afirmațiile reclamantului privind Entrapment-ul sunt în totalitate nefondate; în caz de îndoială, instanțele naționale trebuie să tragă concluziile care nu au fost clar specificate.

3.3. Principiul egalității armelor

“Cel mai important dintre principiile neformulate de articolul 6 CEDO este acela al egalității armelor. El dă expresie ideii că fiecare parte din proces trebuie să aibă șanse egale de a-și prezenta cauza și că nimeni nu trebuie să beneficieze de un avantaj substanțial asupra adversarului său.”¹⁹ În acest sens merită a fi analizate aspectele de ordin practic care poziționează un subiect de drept privat în fața unui subiect de drept public și de analizat dacă deși teoretic prevalează principiile egalității în fața legii, practic nu există un soi de solidaritate între instituțiile publice atunci când se demarează proceduri menite să contribuie la aflarea adevărului. Această solidaritate, deseori ar putea avea o legătură efectivă cu fenomenul corupției. Există mai multe scenarii când corupția este în strânsă legătură cu solidaritatea dintre procuror și judecător în împrejurarea unor cauze penale afectate de coruperea celor doi actori deopotrivă în vederea părtinirii inculpatului.

Principiul egalității armelor, în contextul corupției, trebuie examinat prin prisma a două circumstanțe: în primă fază, principiul egalității armelor este atins prin acțiuni de corupție în sensul că partea acuzării este „tratată” superior de către judecător în raport cu apărarea, iar în a doua fază, putem aborda încălcarea principiului egalității armelor în sensul că un subiect de drept public ar putea fi pus în poziție de superioritate în fața unui subiect de drept privat. Ambele circumstanțe

¹⁵ Cauza *Ramanauskas c. Lituaniei* din 5 februarie 2008, par. 69.

¹⁶ Cauza *Khudobin c. Federației Ruse* din 26 octombrie 2006, par. 133-135.

¹⁷ Cauza *Khudobin c. Federației Ruse* din 26 octombrie 2006, par.69.

¹⁸ Cauza *Ramanauskas c. Lituaniei* din 5 februarie 2008, par. 70.

¹⁹ D. Micu, *Garantarea drepturilor omului în practica Curții Europene a Drepturilor Omului și în Constituția României*, Editura All Beck, București, 1998, p. 76.

pot avea drept premise anumite acte de corupție directă dar pot exista situații racordate la solidaritatea dintre instituțiile statului ghidată inclusiv de anumite fapte de corupție sau alte acțiuni care pot fi asimilate actelor de corupție.

O perspectivă extrem de importantă pe care o vom aborda în continuare se raportează la existența unor influențe de ordin politic dar și juridic care nu sunt sancționate de lege, dar pot fi asimilate unor fapte de corupție de nivel înalt, fapte care pot pune în pericol garantarea principiului egalității armelor. Asemenea fapte se materializează prin conduită unor instituții juridice superioare cu atribuții de administrare judiciară de a numi în funcție magistrați fără a se ține cont de competență și meritocrație. Aceste abordări accentuează solidaritatea dintre unele instituții pe de o parte și aduc atingere principiului egalității armelor pe de altă parte. În situația în care partea apărării nu are acces la o anumită probă din dosar, sau procurorul omite să ofere apărării acces deplin la materialele dosarului, iar instanța tratează acest aspect superficial, putem sublinia incidența unei situații clasice de încălcare a principiului egalității armelor.

4. Concluzii

Combaterea corupției, deși reprezintă o prioritate a statelor europene, ar trebui să fie în concordanță cu respectarea drepturilor și libertăților omului. Toate mecanismele și politicile de combatere/prevenire a corupției trebuie să se bazeze prioritari pe exigența protecției subiectului de drept, consecințele încălcării drepturilor omului în legătură cu combaterea corupției fiind excepțional de grave.

Practica unor state care au debutat în lupta împotriva corupției a arătat că deseori măsurile preventive de detenție dar și condamnările aplicate în legătură cu săvârșirea unumitor infracțiuni de corupție au fost însoțite de mai multe încălcări ale drepturilor omului: dreptul la viață, dreptul la un proces echitabil, dreptul la libertate și siguranță etc.

Diligența cu care trebuie să opereze justițiabilității în lupta cu corupția trebuie să se manifeste prin acțiuni care garantează drepturile și libertățile fundamentale ale individului.

În sfârșit, putem conchide cu exactitate că aspectele problematicii investigării infracțiunilor de corupție sunt necesar să fie cercetate în continuare pentru a evidenția strânsa legătură dintre specificul infracțiunilor de corupție, consecințele acestora și modalitățile de restrângere a drepturilor persoanelor asupra căror planează suspiciuni rezonabile sau nerezonabile referitoare la săvârșirea unor infracțiuni de corupție.

Referințe

- Bîrsan C., *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. Vol.1. *Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București 2005
- Dănilă C., *Corupția și anticorupția în sistemul juridic*, Editura C.H. Beck, București 2009
- Dănișor D. C., *Drept constituțional și instituții politice*, volumul I - *Teoria generală*, Editura C.H. Beck 2007
- Doina Micu D., *Garantarea drepturilor omului în practica Curții Europene a Drepturilor Omului și în Constituția României*, Editura All Beck, București 1998

Respecting fundamental rights and freedoms

- Andreescu M., *Bazele filozofice ale principiului proporționalității*, Pandectele Romane 8 din 2012
- Predescu O., *Convenția Europeană a Drepturilor Omului – implicațiile ei asupra dreptului penal român*, Editura Lumina Lex, București 1998
- Rădulețu S., Investigatorii sub acoperire și dreptul la un proces echitabil - *regulile generale stabilite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Pandectele Române nr. 4/2011
- Rădulețu S., *Libertăți fundamentale*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București 2008